

Asia: VN/16052/2021

Kulttuurin tulevaisuustyöryhmän raportti

Lausunnonantajan lausunto

Miten työryhmän raportti onnistuu sanoittamaan ja viestimään kulttuurialan tilannetta ja kehittämishaasteita alan jälleenrakennuksen ja vahvistamisen tarve huomioiden?

Raportti kokoaa alan tulevaisuuden haasteet esiin ajantasaisesti ja ottaa kantaa kattavasti kehittämiskohtiin. Ehdotamme, että osana kokonaisuutta olisi hyvä pohtia vielä vahvemmin taiteen ammattilaiseksi ja yleisöksi kasvamisen polkua sekä koulutusjatkumojen merkitystä. Taidekasvatuksen ja -koulutuksen kansallisten vuoteen 2030 ulottuvien visioiden tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset toimivat tässä hyvänä tukena.

Mitkä raportin toimenpide-esityksistä ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa (max 5)?

- Taiteen perusopetuksen aseman vahvistaminen sekä tunnustaminen ja tunnistaminen koulutusjatkumoissa
- Kulttuuripoliittisen selonteon toteuttaminen
- Alan rahoitusinstrumenttien ja tukijärjestelmien kehittäminen
- Alan toimijoiden työelämätaitojen tukeminen ja kehittäminen

Miten voidaan mielestänne vaikuttaa siihen, että työryhmän viestit tulevat huomioiduiksi ja esitykset toteutetuiksi mahdollisimman hyvin seuraavalla hallituskaudella?

Toteuttamalla ehdotetun kulttuuripoliittisen selonteon, perustamalla kulttuuri- ja luovia aloja käsittelevän ministeriryhmän sekä vahvistamalla kulttuurialan kuulemista kehittämistyössä. Tämä tukisi raportissa esiin tuodun alan pirstaleisuuden vähentämistä ja vahvistaisi yhtenäisemmän viestin esiin tuomista kulttuurialan roolista yhteiskunnassa. Kulttuurialan toimijoiden osallistaminen vahvemmin mukaan kehittämistyöhön ja työryhmiin veisi muutoksia eteenpäin paremmin. Tähän voimme vaikuttaa yhdessä.

Lukukohtaiset kommentit

Luku 1: Annamme kulttuurillemme sille kuuluvan arvostuksen.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Konservatorioliitto kannattaa esitetyn kulttuuripoliittisen selonteon toteuttamista, sillä se luo raamit alan kehittämisen tueksi. Kulttuurialan koulutuksen osalta tulee kuitenkin huomioida valtioneuvoston koulutuspoliittisen selonteon 2040 sen eri koulutusasteille asettamat tavoitteet, koskien myös taiteen perusopetusta. Kannatamme myös yli ministeriörajojen rakentuvan neuvotteluelimen perustamista yhteistyön parantamiseksi ja siiloutumisen vähentämiseksi.

Luku 2: Kasvatamme hyvinvointiamme investoimalla kulttuuriin.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Kannatamme taiteen ja kulttuurin perusrahoituksen nostoa 1 %:iin, sillä vaikutukset säteilevät kulttuurialan hyvinvoinnin kautta koko yhteiskuntaan ja alan arvostuksen nousuun. Rahoitusrakenteen parantaminen parantaisi samalla myös nuorten luottamusta hakeutua alan koulutukseen, joka on koko kulttuurialalle elintärkeä alan jatkuvuuden ja uusiutumisen kannalta.

Kannatamme myös luovien alojen rahaston vahvistamista sekä muita esitettyjä keinoja alan vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Luku 3: Tuemme tekijöitä ja vahvistamme samalla talouttamme.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Konservatorioliitto näkee tärkeänä, että esitetyn mukaisesti ruohonjuuritason toimijoihin ja toimintaan panostetaan tulevaisuudessa. Tarvitsemme uusia osaajia alalle ja taiteen perusopetus tarjoaa erityisesti musiikissa mutta myös muissa taideaineissa tarvittavan pohjan ja taitotason ammattilaisuuden polulle pyrkiville nuorille. Siksi taiteen perusopetuksen vahvistaminen on tärkeää koko toimialan vahvistamiseksi.

Näemme merkittävänä ongelmana sen, että kulttuurialan ulkopuolella ei edelleenkään tunneta riittävän hyvin taidealojen freelance-toimijuuteen pohjautuvaa ansaintalogiikkaa. Tämä ei koske yksin työelämää vaan myös koulutusalan rakenteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen tulisi pystyä huomioimaan koulutusasteiden kehitystyössä nykyistä paremmin taidealan koulutusjatkumoiden kehittäminen yhteistyössä kentän kanssa. Tähän tarjoaa mahdollisuuden esimerkiksi Musiikkikoulutuksen visio 2030 -jatkotyöryhmä, jossa on edustajia kaikilta alan koulutusasteilta. Tämä tarjoaisi mahdollisuuksia eri koulutusasteiden välisten siilojen vähentämiseen, opintopolkujen tiivistämiseen ja resurssien parempaan hyödyntämiseen.

Taidealan työelämän on todettu olevan monin tavoin epätyypillistä. Myös taidealan koulutuksessa tämä tulisi myös pystyä huomioimaan paremmin, sillä ala ei pysty vastaamaan luotuihin rahoitusrakenteiden vaatimuksiin samalla tavalla kuin tavallisemmat koulutusalat. Esimerkiksi musiikkialan ammatillisessa koulutuksessa ei ole juurikaan mahdollista rakentaa opiskelijoille täyspäiväisiä koulutussopimuksia, sillä harjoittelut rakentuvat lähtökohtaisesti freelancepohjaisille osa-aikaisuuksille - vastaavalla tavalla työelämä perustuu useinkin epäsäännölliselle tulonmuodostukselle.

Lisäksi tarvitaan enemmän joustavuutta esimerkiksi lukio- ja ammatillisen koulutuksen opintojen yhdistämiseen koulutuspolkujen tiivistämiseksi ja nuorten näkökulmasta toimivien koulutustapojen toteuttamiseksi. Näin ei nyt ole. Järjestelmä on liian kankea.

Kannatamme myös alan rahoitusinstrumenttien ja tukijärjestelmien kehittämistä sekä työelämätaitojen opetuksen vahvistamista taidealan koulutuksessa ja myös myöhemmässä vaiheessa uraa. Ammatillisesta koulutuksesta alalle valmistuvat ovat kaikkein herkimmissä asemassa, sillä he ovat usein hyvin nuoria ja ensimmäistä kertaa elämässään freelanceuran porteilla. Uran rakentaminen on aikaa vievä prosessi ja osaamista kertyy vähitellen. Vastavalmistuneet tarvitsevat sparrausta ja tukea eri kanavia pitkin erityisesti nivelvaiheissa siirryttäessä työelämään ja jatko-opintoihin, ei vain osana koulutusta.

Työelämäopintoja on kehitetty esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa merkittävästi viime vuosina ja tarjolla on erilaisia tutkinnon osia aiheeseen liittyen. Mikäli koulutuksen järjestäjien toivotaan lisäävän työelämäopintojen määrää, vaatii tämä lisäresursseja sekä yhteistä koordinaatiota myös eri opintoasteiden kesken.

DMS-direktiivin täytäntöönpanon osalta toivomme, että ratkaisematta jääneet koulutusalan tekijänoikeuskysymykset ratkaistaan nopeasti kuntoon, sillä ne vaikuttavat merkittävästi myös esimerkiksi musiikin opetuskäyttöön. Kokonaisuudessa toivotaan Norjan mallin mukaista ratkaisua, joka helpottaisi musiikin opetuskäyttöä ja varmistaisi etteivät koulutuksen järjestäjät liiku tahtomattaan harmaalla alueella arkipäivän toiminnassaan.

Luku 4: Teemme tarvittavat rakenteelliset uudistukset freelancereiden työskentelyolosuhteiden parantamiseksi.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Kannatamme selvityksessä esitettyjä ehdotuksia ja näemme ne realistisinä tapoina vaikuttaa freelancereiden työskentelyolosuhteiden kehittämiseen.

Luku 5: Tarjoamme kaikille suomalaisille tasavertaiset mahdollisuudet nauttia kulttuurista.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Konservatorioliitto yhtyy ajatukseen siitä, että kouluissa annettava kulttuurikasvatus on tärkeä kulttuurihyvinvoinnille pohjaa luova elementti. Myös mahdollisuus päästä taiteen perusopetuksen ja taidekasvatuksen pariin tulee turvata ja kuntien kannustaminen kulttuurikasvatussuunnitelmien laatimiseen on tärkeä keino lisätä kulttuurin merkityksen ymmärrystä.

Taidealan koulutusjatkumoiden näkökulmasta taiteen perusopetuksella on erittäin merkittävä rooli, mikä näkyy esimerkiksi siinä että valtaosalla musiikkialan ammatillisen koulutuksen opiskelijoista on taustallaan taiteen perusopetuksen opintoja. Kannatamme taiteen perusopetuksen lakiuudistuksen selvittämistä niin, että koulutuksen järjestäjät otetaan vahvasti mukaan työhön miettimään tulevaisuuden tarpeita taiteen perusopetuksen saavutettavuuden ja laadun kehittämiseksi.

Kannatamme kulttuurialan tilasto- ja tietoperustan vahvistamista, sillä vain tutkitun tiedon kautta on mahdollista kiinnittää huomioita alan kehittämiskohteisiin riittävän analyyttisesti. Kannatamme myös sitä, että valtiota, kuntia ja hyvinvointialueita kannustetaan huomioimaan kulttuurihyvinvointitoiminta selkeämmin ja turvaamaan palveluiden yhdenvertainen saatavuus. Tämä turvaa sen, että kunnat pysyvät elinvoimaisia myös asukkaidensa näkökulmasta.

Lähdetie Taija

Suomen konservatorioliitto - Finlands konservatorieförbund r.y.